

“Ga om het te zien”.

Pelgrimeren

VPW Nederland

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

COLOFON

VPWinfo.nl is het kwartaalblad van VPW Nederland, Beroepsvereniging van r.-k. pastores. ISSN 1574-9916. Nr. 1, april 2012.

• Redactie VPWinfo.nl
Jan Franken (hoofdredacteur), Elly Bus, Mirjam Dirx, Marije Bijleveld, Dorenda Gies, Jan Houben, Lidwien Meijer, Jeroen van Lente (ontwerper).
• Redactiesecretaris
Marije Bijleveld, Postduifstraat 7, 6227 AZ Maastricht, T 043 - 361 89 03, E rijveld@gmail.com

• Grafisch ontwerp en illustraties
Jeroen van Lente Grafisch ontwerper, Tielekeshoeven 32, 5242 KB Rosmalen, T 06 28 15 20 30, E jeroenvanlente@msn.com I www.jeroenvanlente.nl (zie ook linkedin.com)
Foto's van de auteurs zijn door hen zelf aangeleverd.
• Druk Drukkerij BiblovanGerwen, Den Bosch.

Contributie

	Patoraal werk(st)ers	Priesters en diakens	Steunleden	Gepensioneerden
0,7 - 1 fte	€ 200,- (netto € 134,-)	€ 140,-	€ 75,-	€ 70,-
tot 0,7 fte	€ 100,- (netto € 67,-)	€ 70,-	€ 75,-	€ 70,-
Vakbondsleden	€ 70,-	€ 70,-	€ 75,-	€ 70,-

• De contributie bedraagt € 200,- voor pastoraal werk(st)ers die 0,7-1 fte werken en hun contributie via hun werkgever verrekenen.
• Priesters en diakens die fulltime werken betalen € 140,-, omdat zij geen werkgever hebben.
• Studenten betalen € 15,-.
• Pastoraal werk(er)s die minder dan 0,7 fte werken, betalen € 100,-; priesters en diakens € 70,-.
• Wie naast onze 'vereniging' lid is van

een 'vakbond', betaalt € 70,-.
• Emeriti, gepensioneerden betalen € 70,-.
• Wij hebben ook steunleden: theologen die ons werk ondersteunen maar formeel geen lid kunnen zijn. Onze richtprijs is € 75,-.

Iedereen die meer wil geven dan de gevraagde contributiebijdrage kan dat als schenking fiscaal verrekenen, ook gepensioneerden. (ANBI regeling).

Ons rekeningnummer is 303 72 79 t.n.v. 'VPW Nederland inz. Contributie'. Vermeld altijd uw 'lidcode en nummer' in de mededelingen. Wij stimuleren periodieke overschrijvingen van de contributie.

Organisatie

VPW Nederland

• Secretariaat VPW Nederland
J. Franken (beleidsmedewerker), beleidsmedewerker@vpwinfo.nl
Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, T 030 - 293 33 15
E info@vpwinfo.nl, I vpwinfo.nl
• Dagelijks bestuur
N.H.F. Morpey, Beatrixpad 24, 3813 DM Amersfoort, T 06 19 87 64 76, E voorzitter@vpwinfo.nl
H.J.M. v.d. Bunt-Koster, Nijverheidsstraat 22 7621 TM Borne, T 074 - 2670406, E penningmeester@vpwinfo.nl
M.D. Dijkman, Kerkstraat 19, 6941 AC Didam, T 0316 - 295 606, E vice-voorzitter@vpwinfo.nl
P. Gabriël, Zwolse Anjer 8, 2631 SR Nootdorp, T 015 - 310 89 36, E secretaris@vpwinfo.nl
• Bestuur
H.J.M. v.d. Bunt-Koster, M. Corvers, A. van Dijk, M.D. Dijkman, E.J. van Dijk, C. Epskamp, P. Gabriël, T. Halin, C. Lalieu, J. Langelaan, L. Mesman, N. Morpey, W. Paassen, J. van Rooij, J. Siemons, J. Verbruggen.
• Financiële administratie H. Kroon.
• Landelijke Commissie Rechtspositie (LKR)
J. Deckers, S. Draisma, J. Franken, L. Geurts, H. Hudepohl, A. Kuin, J. Mersel, T. van de Rijken (Abvakabo), T.Halin.
• Tuchtcollege
W. Blezer-van der Walle, R.J. Bunnik (secre), R.G.W. Huysmans, A.P.H. Meijers (vz), J.W. Nibbelke, K.W. Walf.
• Website P. Gabriël, webmaster.

VPW's

VPW Den Bosch
• Secretariaat VPW Nederland
Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, T 030 - 293 33 15, E denbosch@vpwinfo.nl
VPW Breda
• Secretariaat: F.M. Vermeulen, Florahove 24, 4702 EZ Roosendaal, T 0165 - 53 45 06, E breda@vpwinfo.nl
VPW Groningen-Leeuwarden
• Secretariaat: J.M.A. Langelaan, Boerschaplaan 41, 7824 NA Emmen, E janlangelaanemmen@ziggo.nl
VPW Haarlem
• Secretariaat: J.C.J. Verbruggen, Meerkoet 6, 1715 HJ Spanbroek, T 0226 - 351 951, E haarlem-amsterdam@vpwinfo.nl
VPW Limburg
• Secretariaat: A.H.H. van Dijk, Kon. Julianastraat 14, 6585 XR Mook, T 024 - 366 10 20, E limburg@vpwinfo.nl
VPW Rotterdam
• Secretariaat: H.J.T. Dam, Parallelweg 5, 2951 BS Alblasserdam, T 06-12374002, E rotterdam@vpwinfo.nl
VPW Utrecht
• Secretariaat: Chr. Kantoci-Janssen, Busslose-laan 17-A, 7383AG Bussloo-Voorst, T 0571-261914, E utrecht@vpwinfo.nl

Verzoek aan onze leden!

Als er iets verandert in uw gegevens wilt u dan zo vriendelijk zijn dit door te geven aan ons secretariaat: Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht of info@vpwinfo.nl. Denk daarbij aan • Adresgegevens • Verandering van werkkring of werksort • Arbeidsduurverandering (bijvoorbeeld van full-time naar half-time) • Het overgaan van studentlid naar werkend lid • Het met emeritaat gaan

INHOUD

Een pelgrimstocht maken. Het lijkt zo eenvoudig: Neem je staf op en wandel. Naar Rome, Santiago, Jeruzalem. Plaatsen genoeg waar je heen kan gaan. Ver weg, maar ook dicht bij huis. Je kunt alleen gaan of in een groep. Pelgrimeren is 'in'. Marianne Boselie merkt in haar bijdrage op: 'De route (naar Santiago de Compostella) is drukker dan ooit. De stilte moet je zwaar bevechten. Gaat de Camino aan haar succes te gronde?' Dat roept de vraag op: Mòet je er eigenlijk wel op uit? Is het per se nodig de wandelschoenen aan te trekken? Of is er ook een mogelijkheid om thuis 'in je luie stoel' te pelgrimeren?

Marianne Boselie ondernam in haar eentje de tocht naar Santiago en ervoer dat ze soms heel diep moest gaan. Agaath Erich organiseerde groepsreizen naar Rome, naar West-Turkije en Griekenland: 'In de voetsporen van Paulus'. Deze reizen brachten de mensen dicht bij de ontstaansgeschiedenis van kerk en geloof, waardoor ze ook meer vragen gingen stellen. Maar ook dicht bij buis kun je geloofservaringen opdoen. Jan Swart organiseert wandelingen in het kader van parochieactiviteiten: 'Warm lopen voor je geloof'. Het zijn wandelingen die vanuit verschillende invalshoeken opgezet zijn. Zo is er onder andere een Vastenwandeling. Wie liever niet lichamelijk moe wil worden, maar zich wel geestelijk wil inspannen tijdens een spirituele tocht naar binnen, leest het artikel van Sabine Nijland.

Een pelgrimstocht maken. Dat gaat dieper dan alleen maar een lange reis te voet maken. Henk Meeuws legt in zijn reflectie uit hoe dat gaat: Pelgrim worden.

DE PRAKTIJK

4 De weg gaan...

Marianne Boselie

6 Eeuwenoude muren ademen geloof uit

Agaath Erich

8 Uw weg, mijn weg

Sabine Nijland

10 Warm lopen voor je geloof

Jan Swart

DE REFLECTIE

12 Bedevaren, niet alleen met en voor jezelf, maar samen met en voor anderen

Henk Meeuws

16 Nieuws over het project Geestelijk leiderschap

Nico Bulter

16 Stichting Oecumenische Spiritualiteit organiseert training geestelijk leiderschap

Kick Bras

Geestelijk Leiderschap

22 Website rk-kerkplein.org: Op het kerkplein - een site voor kritische katholieken

Ben van der Maas

DE RUBRIEKEN

15 Gelezen

Gezien de ander: eerbied voor automie en authenticiteit in het pastoraat
Guus Timmerman

17 Onze rechtspositie

Jan Franken

18 Nieuws uit de VPW-en

Jan Franken

23 Pastor en internet

Op bedevaart

Op zoek naar inspiratiebronnen op het wereldwijde web
Matthé Bruijns

24 Rob Lijesen

Custodi nos dormientes

Vijf óver twaalf

“Het is niet vijf voor twaalf voor de kerk maar vijf over twaalf. Als je het adagium hebt dat je de belangrijkste boodschap van de wereld uitdraagt, waarom verpak je die dan in oude kranen? Want dat is het niveau van communicatie binnen de katholieke kerk.”, aldus mediamissionaris Roderick Vonhögen in de NRC van 22 februari jongstleden. Opmerkelijke woorden van Roderick van wiens hand ook in de VPWinfo.nl artikelen hebben gestaan over de moderne media. Hij doelt wellicht niet alleen op de gebrekkige manier waarop moderne media worden ingezet, maar ook de manier waarop wordt gecommuniceerd, extern en intern. Als pastorale krachten werkzaam in de katholieke kerk zijn we soms pijnlijk getroffen over de wijze van communiceren (ook naar ons werkers in het veld). Die getuigt niet altijd van vol vertrouwen. Dat “de Kerk geen democratie is” wil niet zeggen dat goede communicatie niet nodig is.

Aan de andere kant is goed communiceren met je achterban niet altijd makkelijk, merken we ook als VPW. Op 9 februari zijn we met het algemeen bestuur samengekomen om te spreken over de toekomst voor de VPW met een in Nederland veel kleinere Kerk. Zal die Kerk sterk naar binnen gekeerd zijn of pluriform in haar verschijningsvormen en open naar de samenleving? Ook is het de vraag of en hoeveel betaalde pastorale krachten er werkzaam zullen zijn in een kleinere Kerk. Er blijft hoe dan ook en des te meer behoefte aan goed opgeleide pastores, al zullen die niet volledig kunnen “leven van de kerk”. Belangenbehartiging blijft ook dan nodig, evenals ontmoeting als collega's, communicatie met de kerkelijke leiding en professionalisering. Op de algemene ledenvergadering van 7 juni komen we hier uitgebreider op terug.

Niels Morpey, voorzitter

De weg gaan...

Marianne Boselie, justitiepastor in het zuiden van het land, liep 10 jaar geleden de route naar Santiago de Compostella. Later liep ze de route in stukjes met haar man en twee kinderen. In het navolgend artikel blikt zij terug.

Vreselijk heimwee Het is tien jaar geleden dat ik thuiskwam van mijn pelgrimstocht. Mijn rugzak een stuk minder zwaar, mijn bijbeltje gehavend en vol aantekeningen, mijn adresboekje rijkelijk aangevuld en een hart vol vertrouwen en verhalen.

Ik heb geleerd wat heimwee is. Een gespleten gevoel van altijd maar verder willen lopen van horizon naar horizon en tegelijkertijd soms urenlang janken omdat ik thuis wilde zijn, bij mijn kinderen en mijn man. Eenmaal thuis had ik heimwee naar het lopen, zomaar lopen... Ik miste de buitenlucht, de stilte, het voortdurende gebed van mijn ademende, lopende lijf, de endorfine in mijn hersenen. De korte stukjes met onze jonge hond deed dat verlangen alleen maar groeien. De immense vrijheid van die lange tocht van drie maanden ervaar ik als één van de grootste geschenken die het leven me gegeven heeft. Het was vooral een geschenk van mijn Peer die me aanmoedigde en achterbleef bij ons grote en deels nog jonge gezin.

We hadden afgesproken dat ik terug zou komen als de kinderen niet gelukkig waren met mijn afwezigheid, maar steeds kreeg ik telefonisch de verzekering: alles gaat goed. Ze sliepen wel regelmatig samen bij papa in bed, de twee jongsten.

Pas achteraf heb ik me gerealiseerd wat het vooral voor hen heeft betekend. Het heeft lang geduurd voor het basisvertrouwen hersteld was: Dat ik werkelijk thuis was en niet opnieuw zou vertrekken. Nog drie jaar lang vroeg mijn jongste zoon ons als we ergens naar togingen: "Hoe laat komen jullie terug? Ben je

er dan ook?" Je kunt niet alles weten, maar ik zou niet gegaan zijn als ik had geweten wat de impact van mijn afwezigheid was. Een jaar later zijn we met zijn vieren opnieuw vertrokken. Acht jaar lang hebben we in de vakantie een stuk van de route gelopen. Vorig jaar zijn we zo opnieuw aangekomen. De route is drukker dan ooit. De stilte moet je zwaar bevechten. Gaat de Camino aan haar succes te gronde?

Met een steen en pepperspray in mijn zak Het belangrijkste dat ik mocht ervaren onderweg was mijn groeiende vertrouwen. Ik liep na een paar weken niet meer met een steen in mijn ene broekzak en een pepperspray in de andere, gekregen van mijn oudste zoon die zo zijn zorg toonde. Ik was niet meer bang dat mijn water op zou raken, of mijn brood, want het bleek altijd op mijn weg te komen voor de nood echt groot werd. Ik was gaandeweg niet meer bang voor blaren, stortregen of eenzaamheid. Het gebeurde allemaal, maar je kunt prima verder lopen met een blaas, natte sokken of zingend. De natte sokken waar je bang voor bent, zijn tien keer erger dan de feitelijke natte sokken ... Die waar je bang voor bent, houden je eindeloos bezig in je hoofd,

Marianne Boselie 53 jaar, justitiepastor

DE PRAKTIJK

de feitelijke natte sokken misschien een kilometer of acht tot een volgend dorpje waar je kunt rusten, opdrogen, van sokken wisselt en zelfs die acht kilometer maar deels.

Dit is een van de grootste lessen geweest voor mij... Het langst bleef ik bang voor verdwalen. Dat gebeurde aanvankelijk ook voortdurend. Maar ik leerde scherper opletten terwijl ik liep. Telkens als ik na verdwalen terugkwam op de weg groeide het vertrouwen. Ook dat is iets waar ik de rest van mijn leven voordeel van heb en dan gaat het niet alleen over letterlijk de weg terug vinden als je haar kwijt bent.

Echt niet verder durven Tot die dag waarop het stortregende. Na dagen regen en onweer en verdwalen en nergens een plekje vinden voor mijn tentje. Op een te steile helling in een bos terwijl mijn vingers in de natte grond klauwden om staande te blijven. Onder boomstammen doorkruipend, zonder enig gevoel voor richting. Een engel van God verscheen aan mij in de gedaante van een fiks everzwijn en nagelde mij vast aan

de grond van angst. Het was aan de oever van de rivier de Jabbok.

Ik zong knoerthard anderhalf uur lang vertwijfelde gebeden op de melodie van de Marseillaise omdat dat het enige lied was dat me strijdvaardig genoeg leek.

Ik bad schreeuwend. Dat had ik nog nooit gedaan.

Ik bleef drie dagen huilend in Metz en staarde naar de ramen van Chagall. Ik durfde niet verder via de eenzame GR 5 richting Assisi. Ik moest voor het eerst in mijn leven een droom opgeven. Ik nam een stuk de trein en liep verder op het veilige pad naar Santiago de Compostella. De zon stond aan de verkeerde kant terwijl ik liep en toch was het goed. Ik ben Abraham niet, niet Isaak, niet Jakob. Maar God leidt ook mijn weg. En dat betekent dat die weg anders is dan je dacht.

'Het draait om vertrouwen.'

Een vriend, Henk Ebersson, dichter en kunstenaar schreef mij onderweg poste restante: 'Soms lijken al die wegen zo verschrikkelijk veel op elkaar dat je steeds zekerder begint te weten dat het niet altijd op kiezen aankomt, maar op iets dat ergens diep van binnen in je gebeurt als ware je zelf een of misschien wel het kompas. (...) Ik wens je lots of sacred fun. (...) Ik vind je zoiets als een ark te voet. Een bruidsmars. Doorwaadbare plaatsen. (...) Reis met gewassen voeten.'

Eeuwenoude muren ademden geloof uit

Sinds een aantal jaren organiseert Agaath Erich reizen voor parochianen en andere gelovigen. In dit artikel vertelt zij hoe het initiatief ontstaan is en hoe het zich in de loop der jaren ontwikkeld heeft.

Reizen maakt nieuwsgierig Het begon allemaal met een reis die ikzelf maakte naar Rome, als deelnemer binnen een groep. Tijdens die reis merkte ik, dat het bezoeken van plaatsen die een rol spelen binnen ons christelijk geloof, je toch anders laat kijken naar dat geloof. Je ruikt, voelt en snuift de sfeer op. Je krijgt beelden bij verhalen: De dimensies van ervaringen veranderen. Ik merkte dat bij mezelf, als theoloog en pastor, maar ook bij mijn medereizigers. Zij wisten dikwijls weinig van bijbel en van kerkgeschiedenis. Maar door daar rond te lopen, werden ze nieuwsgierig. Ze gingen vragen stellen en zelf lezen.

Een aantal jaren later organiseerde ik zelf een aantal reizen naar Rome. Onder de deelnemers waren zowel katholieken als protestanten en dat leverde mooie gesprekken op. Ik merkte dat de ervaringen en indrukken dààr, mensen dichterbij de ontstaansgeschiedenis van kerk en geloof brachten. Het liet ze ook vragen stellen: Waarom is het zo gegaan? Wat geloof ik nu zelf en waar sta ik nu zelf? Die vragen kwamen vaak bij mij terecht en daardoor ga je zelf ook meer nadenken over waar je staat in kerk en geloof.

Paulus als Leidmotief Al langer was ik ondertussen bezig met de figuur van Paulus. Ik vind hem een boeiende en spannende rol spelen in zowel bijbel als kerkgeschiedenis. Hij staat aan de wieg van de opbouw van de eerste christengemeenten. Hij staat aan de wieg van

de ontwikkeling van theologische begrippen en kaders. Hij is een visionair, een missionaris, een reiziger en een inspirator. In de praktijk van parochies wordt hij echter nauwelijks genoemd en wanneer dat dan wel een keer het geval is, is het vaak met een negatieve bijklank.

Agaath Erich 54 jaar, pastoraal werker in de parochies Roden, Assen en Zuid-laren; eerstaanspreekbare in de parochie van de Triniteit in Roden.

DE PRAKTIJK

Daarom organiseerde ik in 2009 mijn eerste reis *In de voetsporen van Paulus* naar West-Turkije. Met een kleine 40 katholieken en protestanten maakten we deze reis. We hadden ons goed voorbereid. Ik had enkele studie-avonden belegd voor de reizigers en andere belangstellenden. Thema: *Paulus: achtergronden, leven en reizen*. Daarnaast ook nog een avond over het *Boek der Openbaring*. De zeven gemeentes van Klein-Azië spelen daarin een rol en wij bezochten de meeste daarvan. Ook bezochten we Patmos. De naam van Johannes, de gene aan wie het *Boek der Openbaring* wordt toegeschreven, is nauw verbonden met dit eiland.

Goede voorbereiding is en was het halve werk. Je inlezen in de literatuur over Paulus kost veel tijd. De avonden waren erg belangrijk voor de deelnemers, maar ook voor mij. Je merkt hoeveel facetten er aan de mens Paulus moeten hebben gezeten. Ik schepte er veel voldoening in om een groep geïnteresseerde reizigers daarover te vertellen. En al vertellend, ontdek je zelf ook steeds meer.

Tijdens de reis bleek wel, hoe goed het is om iets te weten van achtergronden. Je kijkt met andere ogen. Iedere avond hadden we een dagsluiting, om samen

stil te staan bij wat we hadden gezien en ervaren. De lezingen lieten ons vooruit blikken op de dag er na. Dat was altijd een heerlijk moment. De deelnemers maakten zelf gebeden en voorbeden. Voor mij was het iedere keer verrassend hoezeer er in doorklonk wat ze hadden ervaren op deze reis.

In de kerk van het Concilie van Constantinopel

Hoogtepunt voor mij op die reis was trouwens een bezoek aan de Aya Irene-kerk in Istanboel. Een kerk die niet bezocht kan worden. Wij hadden een verzoek ingediend en dat werd zowaar gehonoreerd. Alleen voor ons ging hij open! Je stapt de kerkgeschiedenis binnen, want op deze vloeren is een concilie gehouden: Het concilie van Constantinopel in 381.

Er werd gezongen door ons: Gregoriaans... hoeveel jaar zou het geleden zijn, dat dergelijke tonen daar geklonken hebben? Ik voelde heel sterk dat je daar contact

maakt met de mensen uit de vroege kerk. De muren ademden het geloof uit. Voor mezelf was dat een bevestiging van de weg die ik gekozen heb.

In 2011 gingen we nogmaals in de voetsporen van Paulus, maar nu naar Griekenland. Opnieuw met zo'n 35 mensen op tocht, zowel katholiek als protestant. Van noord naar zuid, zoals Paulus ook gereisd heeft. Filippi, Tessalonica, Berea, Korinthe, Athene... Ook nu hadden we ons van te voren verdiept in die gemeenten van Paulus en lazen we onderweg steeds stukken uit zijn brieven aan hen.

‘Als pelgrim maak je al reizend
verbinding met je
religieuze wortels’

Het was een prachtige reis. Niet in de laatste plaats omdat we een gids kregen gedurende de reis, die ons buitengewoon geïnspireerd vertelde over zijn land en haar klassieke geschiedenis. Maar daarnaast gaf de sfeer van onze groep hem de ruimte om iets te delen van zijn Grieks-orthodoxe geloof en spiritualiteit. Dat gebeurt dan ‘zo maar...’. Dat is nu het mooie van samen dergelijke reizen maken. Wanneer mensen aan dergelijke reizen beginnen, daar reken ik mezelf ook toe, beseffen ze vaak niet dat ze pelgrims zijn. Maar gedurende de reis ontdek je opeens dat je het geworden bent. Zeker op die momenten wanneer je even alles stil zet en de tijd neemt om te ervaren waar je bent en wat je beleeft.

Ik ben me meer bewust geworden van onze gelovige ontstaansgeschiedenis en ook dat ik graag mijn inspiratie in dit opzicht doorgeef aan mijn medereizigers door het leven.

Uw weg, mijn weg

De volgende dag stond Johannes daar weer, nu met twee van zijn leerlingen. Hij richtte het oog op Jezus die voorbijging en sprak: “Zie, het Lam Gods.” De leerlingen hoorden hem dat zeggen en gingen Jezus achterna. Jezus keerde zich om en toen Hij zag dat zij Hem volgden vroeg Hij hen: “Wat verlangt gij?” (Johannes 1, 35-38a.)

Het zoeken naar een antwoord op de vraag die Jezus aan de leerlingen van Johannes stelt, bepaalt voortaan de richting van hun weg. De vraag van Jezus maakt in de twee leerlingen iets wakker. Het raakt aan een vermoeden, dat in de werkelijkheid zoals die zich dagelijks aan hen voordoet er een andere werkelijkheid moet zijn. Een werkelijkheid die te midden van de hardheid van ons mensenleven aanwezig is, die betrokken is op onze menselijke werkelijkheid. Een tegenwoordigheid die ons menselijk zoeken, vallen en opstaan steeds weer kantelt en in een nieuwe perspectief zet. Een werkelijkheid die voor ons met God van doen heeft, of God is. Dit vermoeden wordt geraakt en blijkt vooral een heel diep geworteld verlangen te zijn. “Wat verlang jij?”, met deze vraag begint de weg. De weg van de pelgrim. Die net als ieder mens een leven lang onderweg is. Maar voor de pelgrim staat het onderweg-zijn in het licht van het zoeken naar een antwoord op dat verlangen. In het verlangen, reik ik verder dan mijzelf en zoek ik het centrum van mijn bestaan niet langer, alleen maar, in mijzelf.

De pelgrimsroute als de weg naar binnen “Wat verlangt gij?”, vraagt Jezus. “Meester, waar verblijft ge?”, antwoorden de leerlingen. Jezus zegt hun: “Ga mee om het te zien” (Johannes 2, 38b-39).

Te zien en te zijn waar Hij is, dat bepaalt voortaan de koers. Het onderweg-zijn van de pelgrim staat in het

perspectief van deze zoektocht. Sterker nog, de pelgrim vermoedt of beseft, dat het onderweg-zijn zélf de zoektocht is naar Gods weg met hem. Dát maakt hem tot een pelgrim. En deze pelgrimsweg is uiteindelijk altijd vooral de weg naar binnen.

Ons menselijk onderweg zijn in het leven kan een pelgrimstocht worden. In de barsten en breuken van ons bestaan kan het licht van het verlangen ‘te zien en te zijn waar U bent’ doorbreken. Dit is niet altijd een halleluja-ervaring. Integendeel, vaker wordt er in ons iets open gebroken doordat we keihard op de grenzen van ons menselijk geploeter en gepruts stoten. Vaak zijn het grenservaringen, die als een aardbeving je leven op de kop zetten. Je zit op de bodem van je bestaan. Of beter gezegd, je valt door de bodem van je zelforganisatie heen.

Dat vallen, hoe pijnlijk en beangstigend ook, is het begin van een beweging van overgave. Want uiteindelijk kun je in het vallen, ontdekken dat er een andere bodem is, die je niet zelf maakt, maar die er onvoorwaardelijk is. Als ik, meestal noodgedwongen, opgehouden ben alles zelf te willen bedenken en doen, dan krijgt God de ruimte om zijn werk te doen. Het verlangen breekt door in de breuken, de scheuren, de kieren en gaten van ons leven.

“Ga om het te zien”, zegt Jezus tegen de leerlingen. Gehoor geven aan het verlangen, betekent opstaan en gaan, om met eigen ogen te gaan zien. Dat betekent wegtrekken, zoals Abraham, (Genesis 12, 1-2) uit het vertrouwde en veilige thuisland, het onbekende land tegemoet gaan. Het betekent gaan op Zijn Woord, zoals Simon, het diepe water op (Lucas 5, 1-5).

Het leven is gegeven De pelgrimsweg is een weg die ik ga op zijn Woord, het gaan zelf, is mijn antwoord. Ik

zoek hoe ik in de hachelijkheid van mijn bestaan, vorm kan geven aan mijn antwoord. Daarbij stuit ik op de grenzen van mijn eigen mens-zijn en de toevalligheden die ik onderweg tegenkom. Maar ik kan niet anders dan blijven zoeken naar de vervulling van dit verlangen waarvan ik tegelijkertijd weet dat het in dit aardse, menselijk al te menselijke leven uiteindelijk onvervul-

Sabine Nijland 45 jaar, pastor/geestelijk verzorger. Ze geeft cursussen op het gebied van christelijke spiritualiteit en geestelijke begeleiding.

DE PRAKTIJK

baar is. Ik probeer de zijwegen en de binnenwegen, maar word telkens opnieuw bij de kraag gevat, en weer op mijn eigen weg gezet. Of beter gezegd, Gods weg met mij. Steeds weer loop ik met mijn eigenwijze hoofd tegen de muur om dan opnieuw te beseffen: “O ja, niet mijn weg, maar úw weg, God”. Dat is geen resignatie, maar het is uiteindelijk een keuze om déze weg als mijn weg te beamen. En onderweg leer ik afhankelijk te zijn van de gastvrijheid van anderen, en ontdek ik dat we in het leven eigenlijk allemaal afhankelijk zijn van de gastvrijheid van de ander, bij uitstek de Ander. Op zoek naar de kern van mijn bestaan, te zien en te zijn waar Hij is, trek ik steeds weer weg uit het centrum van mijn

eigen leven. En zo leer ik dat de mens niet kan leven met zichzelf alleen, maar dat hij tot bestaan geroepen wordt, doordat de ander/Ander hem of haar tevoorschijn roept en “jij” zegt. Ik ontdek in de confrontatie met mijzelf, mijn eigen menselijkheid. Ik zie mijn schaduwkanten en word mij er pijnlijk van bewust hoezeer ik de barmhartigheid van de ander nodig heb. Ik laat steeds meer bagage achter, want het meeste blijkt ballast te zijn. Alles wat mijn ikkigheid opklopte, heeft tot dan toe vooral mijn oorspronkelijke mens-zijn bedolven en verstikt. “Wie ben ik echt? Wie ben ik in de ogen van God?”

“Mens, waar ben je?”, roept God, “kom tevoorschijn”. Naakt en kwetsbaar, met niets meer om me achter te verschuilen, sta ik daar voor Gods gelaat. En in die confrontatie met de naaktheid van mijn mens-zijn, probeer ik het uit te houden in wat soms een nachtelijke woestijn van leegheid is. En juist daar ontstaat dan de ruimte waarin de ontmoeting gebeurt.

Want met niets meer in handen, kan de pelgrim alles kan ontvangen. Hij hoeft niet langer te grijpen en te graaien, of krampachtig vast te houden, maar alles wordt hem gegeven. Zo vind ik gaandeweg, door veel te verliezen, beetje bij beetje mijzelf en vooral de betekenis van mijn antwoord op Jezus' Woord, zijn vraag: “Wat verlang je?” “Te zien en te zijn waar U bent”. Het is geen gebaande weg. Wel een begaanbare. Het is een weg die je niet gaat zonder blaren aan de voeten en littekenen op je ziel. Maar het is voor mij de enige weg, en vooral een heilzame weg. En onderweg leer ik in al mijn kwetsbaarheid, steeds meer er te zijn vanuit het diepe beseft dat ik leef, beweeg en ben in Hem.

Uw weg, mijn weg. ISBN 90-8972-031-3

‘Juist als
alles in je leven
wegvalt’

Warm lopen voor je geloof

Regelmatig worden in het kader van parochiële activiteiten wandelingen georganiseerd. Soms zit er een hele opbouw in. In dit artikel een voorbeeld van het Gelders Eiland.

Aangestoken door de Maristen Warm lopen voor je geloof, hoe doe je dat, hoe werkt dat? Ik mag zeggen dat ik daar wel enige ervaring in heb. Die heb ik onder andere opgedaan door de vele wandelvakanties die ik heb mee-georganiseerd voor het programma-aanbod van de paters Maristen te Lievelede. Dat zijn wandelvakanties met een goed gesprek zullen we maar zeggen. Daarnaast heb ik nagedacht over wat religie en spiritualiteit voor mij betekent, toen ik in 2006 vanuit Friesland in drie en een halve maand naar Santiago de Compostela ben gelopen.

Jan Swart 62 jaar, thans 50% met vroegpensioen en voor 50% werkzaam als manager Business Development in de zakelijke dienstverlening.

DE PRAKTIJK

In die tijd speelde in onze regio nog niet zo zeer de fusieperikelen, maar wel de uit nood geboren samenwerking tussen de zeven parochies van het Gelders Eiland, nu samen de Sint Willibrordus parochie. De toenmalige pastores van Zevenaar hebben mij daarna geënthousiasmeerd om in 2007 op Hemelvaartsdag samen met hen een dauwtraptocht te organiseren.

We zijn die dag gestart bij zonsopgang met een Taizé-viering met 30 mensen. Vervolgens zijn we langs alle zeven kerken van het samenwerkingsverband gelopen. Totaal 37 kilometer. Uiteraard was de eucharistieviering van die dag in de wandeltocht opgenomen en onderweg werd ook voor koffie, lunch en dergelijke gezorgd. We hebben de dag afgesloten met een warme maaltijd voor 25 personen die de hele tocht gelopen hebben. Ondanks het succes is het door een aantal oorzaken een aantal jaren stil gebleven.

Dat gaan we vaker doen! Maar met een klein werkgroepje, bestaande uit betrokken parochianen en enthousiaste wandelaars, hebben we de wandeling vorig jaar weer georganiseerd op basis van hetzelfde draaiboek. Wederom was het een groot succes. We hebben daarop het plan geopperd om meerdere wandelingen voor de parochie te organiseren en om eventueel ook wandelvakanties te organiseren voor een brede doelgroep waarbij datgene wat ons verbindt, het 'Christen zijn', de leidraad moet zijn. Voor dit artikel gaat het alleen om de eerste reeks wandelingen, waar we een vast jaarlijks aanbod van willen maken. De wandelingen starten of eindigen steeds vanuit een van de zeven kerken binnen onze parochie. Daardoor wordt ook steeds een bepaalde geloofs-gemeenschap bij de activiteit betrokken. In ontwikkeling zijn de volgende wandelingen:

Vastenwandeling

Deze staat gepland voor de tweede zondag van de vastentijd. Na de viering op die zondag wordt er koffie geschonken en aan de wandelaars wordt dan een uittreksel van de overweging uitgereikt. Na de koffie vertrekken we voor een wandeling van 10 of 15 kilometer, afhankelijk van het weer. Het eerste half uur in stilte,

zodat een ieder na kan denken over datgene wat die morgen is gezegd en wat hem dat doet of wat hem daar in raakt. Na dat half uur gaan heeft men de gelegenheid om met elkaar hierover in gesprek te gaan. We sluiten af met een sobere broodmaaltijd in stijl van de vasten, waarbij daar ook nog de gelegenheid is om de pastor nog vragen te stellen.

Goede Vrijdag wandeling

Op Goede Vrijdag wordt aan het begin van de middag gestart vanuit de kerk waar 's avonds de viering is. De wandeling voert ons naar HochElten in Duitsland alwaar de kruisweg wordt gelopen en gebeden. Na een versnapering voert de tocht ons via een andere route terug naar het vertrekpunt waar we gezamenlijk een broodmaaltijd nuttigen. Aansluitend gaan we naar de viering waar het lijdensverhaal centraal staat.

'Wandelen: als gelovigen al lopende, in stilte en in gesprek met elkaar, ervaringen delen.'

Hemelvaartswandeling

Dit is inmiddels een beproefd concept en bestaat uit de volgende kenmerken. Starten bij zonsopgang met een Taizé-viering, wandelen langs alle zeven kerken van de parochie en een Mariakapel. Men kan de hele tocht mee lopen of delen daarvan. Voor eten en drinken onderweg wordt gezorgd en de wandeling wordt afgesloten met een warme maaltijd. Bij het bezoek aan de kerken wordt er gezongen, gebeden of er wordt iets voorgelezen. Voor deze dag is een speciale stempelpas ontwikkeld waarin alle stempels van de 'oude parochies' worden opgenomen.

Vredeswandeling

Deze wandeling die valt in de vredesweek, moet nog worden voorbereid maar een mogelijke optie is om hierbij een nachtwandeling te organiseren. Wellicht samen met Amnesty International. Ons uitgangspunt moet echter voorop blijven staan.

Pelgrimage naar Kevelaer

In de maand september wordt er vanuit de parochie altijd een bedevaart georganiseerd naar Kevelaer. Van oudsher was het ook de traditie om er lopend naar toe te gaan, maar tegenwoordig gaat men met de bus. Wij willen de authentieke manier weer in eer herstellen en zullen daarbij dankbaar gebruik maken van de kennis van enkele mensen die tot voor kort nog lopend te bedevaart gingen. Ter info: De afstand Zevenaar – Kevelaer is ongeveer 70 kilometer. Het is de bedoeling dat we samen met de bedevaartgangers, die per bus gaan, in Kevelaer zijn.

Adventswandelingen

Op alle zondagen van de Advent willen we een wandeling organiseren waarbij de schriftlezingen de leidraad zullen zijn. Iedere week zal een andere kerk worden bezocht en daardoor zijn ook de wandelingen steeds verschillend.

Midwinterwandeling

Ook deze moet nog worden voorbereid, maar een koppeling met bijvoorbeeld Maria Lichtmis op 2 februari zou een mogelijkheid kunnen zijn.

Uit bovenstaande blijkt dat er een grote diversiteit in de wandelingen zit met al even zo vele invalshoeken vanuit ons geloof. De afstanden zijn steeds 10 á 15 kilometer en als het langer is, dan is er altijd de mogelijkheid om een deel mee te lopen. Je kunt dus zeggen dat er voor een ieder wel iets bij zit en dat was ook uitdrukkelijk de opzet.

Stempels van de Hemelvaartsdag-stempelkaart.

Bedevenen, niet alleen met en voor jezelf, maar samen met en voor anderen

Onlangs, eind februari, op de tentoonstelling *Pelgrims. Onderweg naar Santiago de Compostela* in het Catharijneconvent te Utrecht. Omgeven door indrukwekkende routekaarten, videobeelden, een compleet ingericht slaapzaaltje van een ‘refugio’, pelgrimsparafernalia, enzovoort, vraagt een jongeman: “Wat maakt die pelgrimstocht naar Santiago eigenlijk zo bijzonder, wat kan ik verwachten?” De twee ter plekke voorhanden ervaringsdeskundigen, met badge, leveren prompt vrijwel unisono het antwoord: “Na een tijdje wordt je hoofd leeg. Het is dag aan dag hetzelfde; je komt in een soort ritme in rust; ’s morgens zijn er maar drie vragen: Hoe zal ik lopen, waar kan ik eten, waar zal ik slapen? En ’s avonds weet je het”. De vrijwillige voorlichters wisten desgevraagd natuurlijk nog wel wat meer te vertellen, maar de eerste boodschap was duidelijk: Wat je op je tocht mag verwachten wacht je niet als bestemming, beloning of vervulling aan het eind ervan, maar zit in de tocht zelf. Het doel en de vrucht liggen in het onderweg zijn. ‘Naar Santiago gaan dient tot niets. De enige reden waarom men dit doet, ligt in de tocht zelf, in wat er onderweg ervaren wordt’ (Dirk Aerts). Je hebt er wel

wat meer dan een dagje ‘bedevaart’ voor nodig, het vergt toch wel een weekje of wat lopen voor je in een soort ritme in rust geraakt, maar dan heb je ook wat: Wie zo, doelloos, loopt, loopt steeds minder zichzelf voorbij, loopt steeds meer met zichzelf...

Wanneer je zo onderweg bent, ben je dan op pelgrimstocht? Als het doel in het onderweg zijn zelf ligt, als wat je beweegt *jezelf* is, als het er eigenlijk niet toe doet of het eindpunt van je tocht een beloftevolle heilige plaats is, waarin zit dan nog het verschil tussen een *pelgrimage* en een *gewone* lange reis, al of

persoonlijk getinte spirituele ervaring met een neiging tot zelfonderzoek’ (Vuijsje). Je begint te lopen en gaandeweg word je pelgrim, zo lijkt het....

Iets dergelijks klinkt inderdaad door in wat Agaath Erich vertelt over haar ervaringen tijdens pelgrimsreizen: ‘Wanneer mensen aan dergelijke reizen beginnen, daar reken ik mijzelf ook toe, beseffen ze vaak niet dat ze pelgrims zijn. Maar gedurende de reis ontdek je opeens dat je het geworden bent. Zeker op die momenten wanneer je even alles stil zet en de tijd neemt om te ervaren waar je bent en wat je beleeft’; ‘de dimensies

‘Je valt door de bodem van je zelforganisatie heen’.

niet te voet? Voor Herman Vuijsje – pelgrim tegen de keer in, zonder God – is er in feite geen verschil: Door het wandelen zelf word je uitgenodigd boven jezelf uit te stijgen; de onzekerheid en eenzaamheid waarin je je begeeft, roepen een neiging tot inkeer en reflectie bij je op. Zo wordt pelgrimeren ‘een

van ervaringen veranderen...’. En wat het gestage ritme van het lopen en de onzekerheid en eenzaamheid op je weg kunnen bewerken, blijkt ook uit het verhaal van Marianne Boselie: Endorfine in de hersenen, immense vrijheid, volslagen paniek en verlorenheid, zoeken naar een andere weg, groeiend vertrou-

wen, minder angst te verdwalen, ‘weten dat het niet (altijd) op kiezen aankomt, maar op iets dat ergens diep van binnen in je gebeurt als ware je zelf een of misschien wel het kompas’.

Hoe word je pelgrim? Je begint te lopen en gaandeweg loop je jezelf steeds minder voorbij, steeds minder weg van jezelf, loop je – jezelf overstijgend – steeds meer met jezelf. Is dat het? In de verhalen van Marianne Boselie, Agaath Erich, Jan Swart en Sabine Nijland komt toch nog iets anders naar voren. Er is sprake van een goede voorbereiding, inhoudelijke oriëntatie op de te ondernemen tocht, een zekere dag- of etappeoording. Er wordt onderweg gebeden, ‘het voortdurend gebed van mijn ademende, lopende lijf’, maar ook in het aangezicht van een schrikengel luid schreeuwend, of in eigen woorden in dagsluitingen. Er wordt iets open gebroken, je gaat naar de bodem van je bestaan, je valt door de bodem van je zelforganisatie heen. Er wordt in het bijbeltje gelezen en geschreven, gelovige ontstaansgeschiedenis gedeeld, kerkgeschiedenis betreden, warmgelopen voor het geloof... En achter of onder dat alles een onbestemd maar diep verlangen en vaag vermoeden: “Wat verlang jij?” Met deze vraag begint de weg. De weg van de pelgrim. Die net als iedereen een leven lang onderweg is. Maar voor de pelgrim staat het onderweg-zijn in het licht van het zoeken naar een antwoord op dat verlangen. In het verlangen reik ik verder dan mijzelf en zoek ik het centrum van mijn bestaan

niet langer alleen maar in mijzelf (Nijland); ‘Maar God leidt ook mijn weg. En dat betekent dat die weg anders is dan je dacht’ (Boselie).

Hoe word je pelgrim? Zo dus: Door je te begeven op een weg die niet de jouwe is en die met aandacht en toewijding jouw weg wordt; door te koersen op een kompas dat het jouwe niet is en met zoeken en dwalen, met bidden en smeken, in overgave en vertrouwen jouw kompas wordt. Misschien drukt het woord *bedevaart* beter dan het woord *pelgrimage* uit wat talloze, miljoenen,

pelgrims in verleden en heden deden en doen op hun tochten naar heilige plaatsen (bergen, bronnen, grotten, bomen, kerken, tempels, graven...) in Europa, Latijns Amerika, Mexico, het Heilig Land, Saudi-Arabië, India, Thailand, Tibet, Japan enzovoort: Zij stemmen zich af op de oorsprong, dragende grond en bestemming van al wat bestaat, maken hun lichaam en ziel tot klankbodem daarvan, zuiveren zich daartoe, doen boete, zien af (vooral van zichzelf), geven zich over aan een bedevocht, voegen zich in in mysterieuze verbondenheid, wijden zich toe... ‘Wie de

Henk Meeuws (1942) was werkzaam als docent aan de Theologische Faculteit Tilburg en als onderzoeker op het terrein van (levensbeschouwelijk) vrijwilligerswerk, en promoveerde onlangs op het proefschrift *Diaconie*.

Van grondslagenonderzoek tot een pleidooi voor een diaconale mystagogie. Hij is als begeleider van twee kringen betrokken bij het VPW-project ‘Geestelijk Leiderschap’.

eerste schreden zet op een bedevaartstocht, stapt in de geschiedenis. Die bedevaartstocht is jouw tocht, en tegelijk is die tocht er al' (Paul Post). 'En onderweg leer ik afhankelijk te zijn van de gastvrijheid van anderen', dat we leven bij gratie van de ander; 'Op zoek naar de kern van mijn bestaan, te zien en te zijn waar Hij is, trek ik steeds weg uit het centrum van mijn eigen leven' (Nijland).

In mijn jeugd liep ik mee in bedevaarten, korte dagtochten naar locale heiligdommen in Brabant, en ging ik ooit met de zieken van het diocesis Langres in Frankrijk per trein naar Lourdes. En daarna zeer lang niet meer: Ik zag er niks in, ik vond het poespas, het stond

'Licht en verlichting zoekend, en licht en verlichting achterlatend'.

mij tegen. Tot ik heel veel jaren later tijdens vakanties aandurfde (inderdaad: Het was angst voor zelfverlies) eerst Fatima en daarna opnieuw Lourdes te bezoeken. Ik viel door de bodem van mijn zelforganisatie heen, diep geraakt, uit het lood geslagen door de toewijding van al die mensen daar. Stoeten van mensen, allemaal met hun zorgen, verdriet, verlangen, smekingen, bedes... Licht en verlichting zoekend, en licht en verlichting achterlatend. Velen bij de

grot kreupel, ziek, gehandicapt, krom, blind, oud, maar niemand alleen. Soms op hun knieën het gladde marmerpad naar de kapel afschuivend, maar steeds door een ander geduldig begeleid en ondersteund. Deze uiterst elementaire toewijding aan wie / wat heilig is...!

Hoe word je pelgrim? Door op bedevaart te gaan, door je leven tot bedevaart te maken. Bedevaren doe je met hart en ziel, met lijf en leden, met hoofd en handen, niet alleen met en voor jezelf, maar samen met en voor anderen, je oefenend in toewijding en eerbetoen – zo word je pelgrim met God...

Bronnen: de bijdragen van Dirk Aerts en Paul Post in D. Lokin & K. van Schooten, *Pelgrims. Onderweg naar Santiago de Compostela*, Zwolle: WBooks, 2011; Het verslag *Pelgrimsdag* (z.j.) op: www.oplemenvoeten.nl/content/service/lopendezaken-verslagpelgrim.html; Herman Vuijsje, *Zakt 'de camino' af naar het niveau van prestatietochten?* in: *Trouw*, 17/04/2011.

Gelezen

Een boek uit de stapel

door Guus Timmerman*

Gezien de ander: eerbied voor autonomie en authenticiteit in het pastoraat

Een kwalitatief-empirische, moraaltheologische studie

• Auteur: A.B. Timmerman • VVM Uitgeverij, Bergambacht 2011

• 574 p. + 96 p. bijlagen • € 35,-

Het proefschrift is te bestellen bij de uitgever: info@2vm.eu.

In de parochie waar ik als pastoraal werker eind jaren negentig werkte, stond een van oorsprong katholiek woonzorgcentrum. Toen de directeur vertrok en een interim-manager aantrad, werd een zorgvisie opgesteld: 'Wij gaan ervan uit dat elk mens recht heeft op privacy en zelfbeschikking...

Wij zien de oudere als een zelfstandig individu dat prima in staat is zijn eigen leven richting te geven'. Mij leken de bewoners eerder kwetsbare mensen die als mens wensten te worden gerespecteerd, maar wel ondersteuning nodig hadden. Ik ging op onderzoek uit en ontdekte het grote gewicht dat in de zorg wordt toegekend aan autonomie en respect voor autonomie. Zo kwam ik er uiteindelijk toe een empirisch, moraaltheologisch onderzoek te doen naar de betekenis in het pastoraat van de autono-

mie en authenticiteit van de pastorant.

Een onderzoek naar respect voor autonomie in een aantal ziekenhuizen had drie deelaspecten opgeleverd: respect voor soevereiniteit, respect voor authenticiteit en respect voor de persoon. Met dit model analyseerde ik twee casussen uit het buurtpastoraat. Gevraagd naar hun reactie zeiden beide pastores: "Interessant, maar heb je wel door waar de casus over gaat?" Daaruit leerde ik mijn eerste belangrijke les: Het respecteren en bevorderen van autonomie en authenticiteit gebeurt altijd in een heel bepaalde relatie. Die relatie en de eigen aard van het handelen daarbinnen moet je vanaf het begin in de beschouwing betrekken.

Uiteindelijk leverde mijn onderzoek een formulering op

van het doel van persoonlijk pastoraat. In de loop van de weg die pastorant en pastor met elkaar gaan, ontdekken zij gaandeweg wat er voor hen toe doet. Zij betreden als het ware samen een ruimte waarin er van alles aan de orde kan komen. Tegen die achtergrond, van wat er allemaal aan de orde kan komen, is het doel van persoonlijk pastoraat: Het bevorderen van (1) innerlijke ruimte, (2) een betekenisvolle plek tussen mensen en (3) de ervaring van Gods liefde, door als pastor (4) beschikbaar te zijn op een heldere en duurzame manier, (5) zorgvuldig de pastorant te erkennen als persoon en (6) een gezamenlijke zoektocht naar God aan te gaan. Niet alles hoeft aan de orde te komen om goed pastoraat te zijn, maar dit zijn wel als het ware de dimensies van de ruimte waarin het pastoraat zich afspeelt en dient af te spelen.

Binnen het kader van deze doelen van pastoraat toont de pastor eerbied voor de autonomie en authenticiteit van de pastorant, soms door even niet te doen wat de pastorant zegt te willen. Autonomie en authenticiteit worden vaak opgevat als het in regie nemen van het eigen leven. Uit mijn

onderzoek komt naar voren dat autonomie en authenticiteit meer te maken hebben met dat de pastorant zichzelf, het eigen leven, de wereld waarin hij of zij leeft en de noodlottigheid ervan voor zijn of haar rekening neemt. De pastor draagt bij aan de morele kracht van de pastorant door zichzelf op een gepaste wijze in de pastorale relatie te tonen als een autonome en authentieke, gelovige medemens. Op basis van de waarneming door de pastor van de ruimte, de beweeglijkheid en de zelfkoers van de pastorant laat hij zich inschakelen in Gods heilshandelen aan deze persoon.

Op vrijdag 13 april, precies een jaar na mijn promotie, organiseert Luce een studiemiddag voor pastores naar aanleiding van mijn proefschrift en het proefschrift van Marina Riemsdagh over (in)correcte pastorale gespreksvoering. De middag is van 13.00 tot 17.30 uur en de kosten bedragen voor leden van de VPW (mits vermeld bij opgave) € 45. Opgeven graag vóór 1 april via luce-crc@uvt.nl.

* Guus Timmerman is pastoraal werker in de Onze Lieve Vrouw van Amersfoortparochie.

Project Geestelijk leiderschap

Mijn ziel verlangt

Begin maart ontvingen de leden de brochure *Mijn ziel verlangt*, een bundel praktijkervaringen en reflecties. Ook de theologiestudenten aan de FKTh en Fontys troffen een exemplaar aan in hun postvak. Het inleidend artikel van Tjeu van Knippenberg reikt het inhoudelijk fundament voor het project aan: Een werkdefinitie, uitgewerkt naar het niveau van een beroepsprofiel. Kernwoorden: Mensen bij elkaar brengen, zicht krijgen op bestemming, inspireren, condities scheppen. Een basisartikel voor de komende jaren.

Kringen

Op 9 maart j.l. ging de kring Limburg-Noord van start in Nijmegen (acht deelnemers). De begeleiding is in handen van Ria van Dinther, lid van de clarissengemeenschap *De Bron* in Nijmegen. Daarmee komt het aantal kringen nu op acht en het totaal aantal deelnemers op 55 pastores. Het is mogelijk dat er in het aartsbisdom nog één of twee kringen bij komen.

De ogen van God

Een kernvraag in de gesprekken: Hoe kun je ernaar kijken met de ogen van God? Met name ten aanzien van thema's als: Werken in een krimpende kerk, werken in een kerk met een restauratief beleid. Hoe zie ik mij als geestelijk leider in deze context? Er wordt een kaars aangestoken, gebeden, een bijbeltekst gelezen en be-

mediteerd, een casus uit de praktijk besproken met het accent op de eigen persoon en bezieling.

Deskundigheidsbevordering

Als je nog niet aan een nascholingscursus hebt deelgenomen, hierbij een tip. Luce belegt een tweedaagse cursus 'Spiritueel leiderschap' op 8 en 9 mei 2012. Cursusleiding: Henk van Hout en Henk Witte. Locatie: Emmaus Priorij, Maarssen. Kosten: 650,- incl. overnachting (vergeet niet de werkgever mee te laten betalen). Informatie: www.luce-crc.nl; 030-253 18 82; luce-crc@uvt.nl

Literatuurtips Geestelijk leiderschap

• **Huisbezoek als geestelijke begeleiding** Voor wie loop ik? Hoe komt God ter sprake? Over huisbezoek in het licht van geestelijke of spirituele begeleiding. *Gideon van Dam*. ISBN 978 90 5977 612 8. • **De glans van het gewone** Spiritualiteit en geestelijke gezondheid. Over spiritualiteit en geestelijke begeleiding. Spiritualiteit en mystiek. Spiritualiteit van het alledaagse leven. *Frans Maas*. ISBN 978 90 75886-00-9. • **Zo wordt het spel gespeeld** Over empowerment en gemeenschap – een praktijkonderzoek. Weerslag van een praktijkonderzoek door zes pastorale beroepskrachten, werkzaam in stadswijken met mensen die achterstand en uitsluiting kennen. Hoe kunnen er betekenisvolle plekken groeien in stadswijken? De rol van dienend en ontvangend leiderschap. *Titus Schlatmann en Rob van Waarde*. ISBN 978 90 812849 6 7.

Najaar 2012/voorjaar 2013

Stichting Oecumenische Spiritualiteit organiseert training geestelijk leiderschap

Motivatie

In de samenleving is een groeiende belangstelling voor geestelijk leiderschap. Bezielend, door waarden geleid leiderschap dat bijdraagt aan verantwoord en duurzaam ondernemerschap speelt bij de overheid en in het bedrijfsleven een steeds grotere rol. Ook in de pastorale praktijk in gemeente of parochie of instelling wordt steeds meer een beroep gedaan op de competentie om personen en gemeenschappen spiritueel te (bege)leiden. Dit geldt zowel voor het voorgaan in de liturgie, het pastoraal begeleiden, het leiding geven aan vormingsactiviteiten en het mede bepalen van het beleid. De training die wij hier aankondigen, wil aan de groeiende behoefte aan geestelijk leiderschap tegemoet komen door pastores in de breedste zin van het woord daarvoor toe te rusten.

Doel en opzet

Doel van deze training is het versterken van geestelijk leiderschap in het gehele werkveld van de pastor door het versterken van de spirituele dimensie in het persoonlijk leven en het vermogen om deze spirituele dimensie ook bij anderen waar te nemen, daarin geestelijk te onderscheiden en bij te dragen tot geestelijke transformatie. In het eerste weekend

Onze Rechtspositie

Berichten voor pastoraal werk(st)ers, vanuit de Landelijke Commissie Rechtspositie

Berichten voor Priesters en Diakens, vanuit de Commissie Honorering Priesters en Diakens

■ Lonen per 1 januari 2012 weer niet verhoogd

Meerdere telefoontjes zijn binnengekomen met de vraag waarom het salaris per 1-1-2012 weer niet verhoogd is. Er zijn zelfs situaties waarbij pastoraal werk(st)ers er per 1-1-2012 netto op achteruitgegaan zijn vanwege fiscale maatregelen en de verhoging van de pensioenpremie en een loon dat niet verhoogd is. De reden dat het loon niet verhoogd is is dat partijen die de cao Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening afsluiten nog steeds met elkaar in conflict zijn. Omdat zij niet willen dat er een cao-loos tijdperk aantreedt is de oude cao wel verlengd, maar er is geen overeenstemming over loonsverhogingen en andere aanpassingen van de cao. Omdat de RPW per 1-1-2011 voor wat de lonen betreft aan de cao

wordt verkend hoe de cursist zelf ingewijd is in het christelijk geloof en de eigen missie ziet in de context van de werkplek. Op de vier dagen die daarna volgen, komen achtereenvolgens aan de orde: vormen van spirituele communicatie, werken vanuit geestelijke waarden en onderscheiding, werken aan spirituele doelen vanuit een geestelijke visie, de geestelijk leider als rolmodel. De begeleiding wordt gegeven door theologen (waaronder Annemiek de Jong- van

Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening gekoppeld is en we zelf geen partner aan de onderhandelingstafel zijn, kunnen we voorlopig alleen maar afwachten en van tijd tot tijd de site van de Abvakabo checken.

De actuele stand op 1-3-2012 was: Er wordt fors bezuinigd in welzijn en de kwaliteit van het werk komt daarmee zwaar onder druk. De MOgroep Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening, die onderhandelt namens de werkgevers, zegt dat er door de bezuinigingen geen geld is voor zaken als koopkrachtbehoud en individueel opleidingsbudget. En dat bepaalde cao-regelingen, zoals de overgangsregeling wachtgeld en de leeftijdsuren, zelfs versoberd moeten worden. Het enige dat de werkgevers willen bieden aan loonsverhoging is 0,75

Campen) en trainers/coaches uit de wereld van bedrijfsleven en overheid.

Praktische informatie

De training bestaat uit een tweedaagse en vier losse dagen op de volgende dagen: 14 en 15 september, 30 oktober, 27 november, 15 januari 2013 en 12 februari 2013. We verblijven in De Emmauspriorij te Maarssen. De kosten bedragen € 550 - € 600 inclusief de overnachting en de maaltijden. Minimum deelname 12 perso-

procent eenmalig in 2012 als compensatie voor 2011, en 1 procent structureel in 2012 bij een tweejarige cao. Voor een driejarige cao, wat werkgevers liever zien, willen ze nogmaals 1 procent structureel in 2013 bieden. Abvakabo FNV vindt dat erg mager. De looneis voor 2011 ligt op 2 procent structureel (inflatie over 2011 was 2,36 procent) en voor 2012 is de looneis 2,5 procent en een koopkrachtbonus van 300 euro.

■ Vacatures in het Advies- en Verantwoordingsorgaan (AVO) van het PNB

Op dit moment zijn er vacatures voor pastoraal werkers in het Avo voor de bisdommen Groningen-Leeuwarden, Den Bosch, Rotterdam en Breda. De LKR is naarstig op zoek naar geschikte kandidaten. Heb je interesse of heb je vragen over het werk, neem dan contact op met Jan Franken, ambtelijk secretaris van de LKR (janfranken@vpwinfo.nl).

nen, maximum deelname 15 personen. Meer informatie en mogelijkheden zich op te geven op www.pkn.nl/pcte.

Kick Bras (Stichting Oecumenische Spiritualiteit)

Deze training is een initiatief van de Stichting Oecumenische Spiritualiteit (de eigenaar van Herademing) met medewerking van de Vereniging van Pastoraal Werkenden in de RK Kerk, het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen en het Protestants Centrum voor Toerusting en Educatie.

Nieuws uit de VPW-en

■ VPW Haarlem-Amsterdam

In de VPWinfo.nl 2011-4 sloot ik onze bijdrage af met het bericht over de flinke deelname aan de kringen Geestelijk Leiderschap, twee kringen met samen vijftien deelnemers. Bij de werving hebben we ons uitsluitend gericht op actieve pastores. Vanwege mijn status als gepensioneerde heb ik de informatie over het verloop uit de tweede hand. De deelnemers zijn enthousiast.

Op 24 januari kwamen achttien pastores bij elkaar om met elkaar hun ervaringen te delen naar aanleiding van het verspreiden van het rapport Deetman. Het doel van de bijeenkomst was een vrijmoedig gesprek in een vertrouwde sfeer over celibaat, seksualiteit, kerk, ambt en onderwerpen die daar nauw mee samenhangen. Daarnaast stond de vraag centraal: En wat doet het met jou nu de Kerk zo onder vuur ligt? De deelnemers hadden van te voren het artikel Stap uit de schaamte van Pieter van Hoof, dat het dagblad Trouw op 10 december publiceerde, ontvangen.

Pieter van Hoof leidde de bijeenkomst. Het is moeilijk om een goed woord te vinden om de bijeenkomst te kwalificeren, maar het woord 'troostvol' past nog het meest. Het was goed om zo samen te komen!

Op 7 mei houden we onze jaarvergadering. De vereniging loopt goed. Er is telkens een behoorlijke deelname aan bijeenkomsten. Alleen zitten we verlegen om enkele nieuwe bestuursleden. We hopen en vertrouwen erop dat er leden naar voren komen om de diocesane VPW voort te laten bestaan. Zo'n vrijplaats voor pastores in deze hectische tijden mag toch niet verloren gaan! (Jan Verbruggen)

■ VPW Breda

Er is goed en slecht nieuws te melden. Het slechte is dat de VPW-Breda al een paar jaar kampt met een gebrek aan bestuursleden. Twee jaar lang was Marion Corvers voorzitter a.i. en Ria van Oorschot-van Overveld statutair penningmeester. Al die tijd zat ik in de wachtkamer voor de functie van secretaris, want ik heb als voorwaarde gesteld

dat er eerst een gekozen voorzitter moet zijn. We hebben dus zegge en schrijve één bestuurslid. Op de algemene ledenvergadering van 13 oktober jl. kondigde Marion haar definitieve vertrek aan, zodat de opheffing van de VPW-Breda voor de deur stond.

Naar het schijnt gaan we nu toch eindelijk naar een oplossing. Het einde van de tunnel is in zicht!

Dat is dan meteen goed nieuws. Maar er is meer: In 2011 organiseerden Marion en Ria twee studieochtenden in het kader van geestelijk leiderschap, de ene over de spiritualiteit van de tijdbesteding van de pastor, de andere over de spiritualiteit van de preek. Mirjam Dirks, theologe van De Levensboom, gaf op de algemene ledenvergadering een inspirerende voordracht over De weg naar binnen. De redactie van onze periodiek is nu met vier mensen op sterkte en aan kopij is geen gebrek. Er is dus wel degelijk leven in de brouwerij. De VPW-Breda geniet diocesane erkenning en de vicaris-generaal, Vincent Schoenmakers, nu herbenaemd door bisschop Jan Liesen, is trouw lid van onze vereniging. Elk jaar hebben wij een protocollair gesprek met de bisschop.

Over de samenwerking binnen de geledingen van het bisdom mogen we tevreden zijn. Je krijgt nieuwe energie, als je merkt dat je elkaar tot steun mag zijn. Ten slotte: Het ledenbestand blijft met 104 redelijk stabiel.

(Frans Vermeulen)

■ VPW Utrecht

In januari heeft het bestuur het jaarlijkse gesprek met de bisdomstaf gehad. Er is o.a. gesproken over:

- de begeleiding van teams en de toekomst van pastoraal werkers in de parochies
- over de toeleiding en de afwezigheid van pastoraal werkers hierbij in de begeleiding
- over geestelijke begeleiding
- over het dreigende ontslag van een collega.

In het vervolg op dit gesprek hebben we in Utrecht een bijeenkomst georganiseerd met Vicaris Woorts van liturgie over de richtlijnen van liturgie en de praktische uitwerking daarvan. Ondanks onze inzet om de richtlijnen vooral als richtlijn te zien en niet als wet van meden en perzen, heeft de bisschop inmiddels een brief gestuurd naar alle werkers in het pastoraat waarin het standpunt is bepaald. Wij hopen dat eenieder niet in angst gaat leven maar

vooral blijft vieren, met de nadruk op vieren. In onze jaarvergadering zullen we er nog aandacht aan besteden. Deze jaarvergadering vindt plaats op 21 maart a.s. in Apeldoorn, waar we na een gezamenlijke lunch ons zullen verdiepen in het geestelijk leiderschap. Op de jaarvergadering nemen we afscheid van Annemarieke Hollanders en zoeken naar een nieuwe penningmeester. Allen harte-lijk welkom.

(Annemarieke Hollanders)

■ VPW Groningen-Leeuwarden

Op 16 februari 2012 vond de halfjaarlijkse algemene ledenvergadering plaats. In deze vergadering werd teruggeblikt op de bijeenkomsten van 26 november en 1 december 2011, die in het teken stonden van het Definitieve Beleidsplan van het bisdom. In het algemeen is men gematigd positief over de gesprekken met de bisdomstaf en de gang van zaken tot nog toe. Dat er tijdens de rondgang langs de parochies goed naar elkaar geluisterd is, wordt alom ge-waardeerd. Hoofdpunt van de agenda vormde de toekomst van VPW Groningen/Leeuwarden. Dankzij een heldere notitie

over de inhoud, inrichting en frequentie van de algemene ledenvergadering, de zware belasting van pastoraal werkers, de belasting van de bestuursleden en een voorstel van het bestuur m. b. t. het bijeenkomen van VPW – leden, kon de vergadering snel tot enkele besluiten komen.

Unaniem kozen de leden voor handhaving van twee algemene ledenvergaderingen per jaar. Met als reden dat het samenkomen in dit gremium een meerwaarde heeft ten opzichte van de andere collegiale vergaderingen!

Voortaan zal één van twee algemene ledenvergaderingen inhoudelijk worden voorbereid door een wisselend tweetal leden. Het bestuur ziet dit als een welkome verlichting van zijn taak.

Een probleem is nog wel om het bestuur op de gewenste sterkte te krijgen. Momenteel is er geen gekozen voorzitter en geen penningmeester. Wél zal iemand de financiële administratie tijdelijk waarnemen. Hopelijk worden beide functies in de algemene ledenvergadering van september ingevuld.

In de vergadering van februari werd afscheid genomen van Mister VPW : Dominicus

Ketelaar. Hij is de man van het eerste VPW – uur en heeft de VPW, zowel diocesaan als landelijk, gedurende vele jaren in wisselende bestuursfuncties nauwgezet en enthousiast gediend. Wij kunnen ons VPW Groningen/Leeuwarden dan ook nauwelijks voorstellen zonder administrateur en penningmeester Dominicus Ketelaar. Wij zijn hem zeer veel dank verschuldigd. Met speech, cadeau en staande ovatie hebben de aanwezigen Dominicus als bestuurslid uitgezwaaid. Het was een gedenkwaardige en goede collegiale bijeenkomst.

Op 9 maart vindt het opgeschorte protocollair gesprek met de bisdomstaf plaats. Agendapunten zijn ondermeer: Protocol bij wisseling van personeel, mailbeleid van het bisdom, beleidsplan van het bisdom, beleid emeriti, afspraken rond studiedagen. De peiling onder emeriti naar de behoefte aan bijeenkomsten is nog niet afgerond. De reacties tot nu toe wijzen echter op een zeer geringe belangstelling.

Op 21 april 2012 vindt in Drachten een impulsdag plaats om parochies op weg te helpen met het samenwerkingsproces, waarvan in het

Beleidsplan gewag wordt gemaakt. Voor deze dag zijn pastorale beroepskrachten, besturen, stuur – en projectgroepen uitgenodigd. Leo Fijen houdt aan het begin van de dag een inleiding. Een drietal VPW – leden zal op 7 en 8 mei in Maarssen deelnemen aan de tweedaagse cursus Spiritueel Leiderschap van Luce. (Jan Langelaan)

■ VPW Den Bosch

Pelgrimeren is

- 1 Loslaten: even vrij en onbekommerd 'zonder last of ruggespraak' onderweg zijn.
- 2 Zoeken: gedreven door het verlangen ga je op weg
  - om je onbevangenheid en je zuiverheid van reactie weer te ervaren.
  - om weer in contact te komen met de bron in jezelf.
  - om de heelheid van je persoon weer te voelen.
- 3 Gewoon maar onderweg zijn als symbool van het leven zelf.

In ons pastorale leven zijn we voortdurend onderweg, maar niet altijd even vrij. Soms zitten we jaren in het keurslijf: Van taken en plichten, van een structuur, van een orde die vanzelfsprekend lijkt,

maar het misschien niet is. Daardoor worden we afgeschermd van onze eigen diepte, moeten we de tering naar de nering zetten. Pelgrimeren is juist weer in contact komen met die eigen diepte en met het eigen verlangen.

Mijn persoonlijke situatie is dat ik over een half jaar 65 word. Dit moment valt samen met de oprichting van onze 'nieuwe parochie'. Aan de tafel van 'het Bisdom' is die al klaar. Nu kan er een begin gemaakt worden met het proces: eerst op het niveau van de pastores, daarna op het niveau van de besturen en ten slotte van de parochianen. Ook de situatie van de pastores is al enigszins voorgekookt: Wat mij betreft (ik krijg op mijn 65e ontslag) er is al voorzien in een nieuwe zending, waarin ik ongehonoreerd toch volledig lid mag worden van het nieuwe team. Ik heb laten vallen, dat ik nog 5 jaar door wil werken, maar het zou toch fijn zijn, als dit met mijzelf was doorgesproken, eer het was ingevuld op de burelen en mij informeel ter ore kwam. Ik wilde juist eerst een kleine pelgrimage van 3 maanden houden om daarin tot het besluit te komen, hoe ik die vijf

jaar zou gaan invullen. Het is immers fijn om zo'n overzienbaar focus te hebben en daarin te doen wat me het meeste voldoening geeft en misschien het meest vruchtbaar is, gezien mijn mogelijkheden en talenten. Daarom eerst pelgrimeren!

Nu heb ik geen zin om naar Santiago te wandelen. Ik kan een cursus spiritualiteit gaan volgen, de klinische pastorale vorming gaan doen, me een tijdje in een klooster terugtrekken, een huisje huren op de camping, of gewoon thuis blijven. Mezelf kennend weet ik één ding: Ik moet niet alleen gaan. Ik heb een tegenover nodig op deze zoektocht, iemand die me helpt te preciseren, te focussen op wat ik wil.

Ik begin maar vast met wat vooroefeningen. Met mijn pelgrimstocht wil ik:

- 1 Zicht krijgen op wat mij het meest ter harte gaat.
- 2 Zicht krijgen op mijn plaats en functioneren binnen de kerk.
- 3 Zicht krijgen op mijn geestelijk leiderschap.

Voor het vervolg van dit artikel zie: www.vpwinfo.nl
(Jos van Rooij)

■ VPW Limburg

Een middag in Steyl

Drie jaar geleden is het initiatief *Pactief* van start gegaan voor medewerkers in de pastoraal voor de regio Noord-Limburg. *Pactief* is een kring die zich treft rondom de praktijk in basispastoraat, zorginstellingen etc. en tweemaal per jaar studiemomenten organiseert. In het kader van het project Geestelijk Leiderschap was het thema van deze middag: Op de tocht of een nieuwe wind? Illusie of nieuwe kansen? In het Kloosterdorp Steyl is een nieuwe wind aan het waaien. Wat te doen in een tijd waarin grote delen van de zichtbare kerk blijken te verdampen? Anders gezegd: Hoe zaai je het woord Gods in deze tijd?

Steyl, een indrukwekkend kloostercomplex en thuisbasis van een religieus wereldconcern: SVD (Societas Verbi Dei, Gemeenschap van het Goddelijk Woord), gesticht door de inmiddels heilig verklaarde Arnoldus Janssen uit het Duitse Goch. Wat voor veel kloosters het geval is, sluiting, zal hier niet gebeuren. Internationaal heeft men in de Arnold Janssenfamilie

(SVD, SSpS en SSpSAP) besloten om de moederhuizen in stand te houden. Niet als een museum, maar als een nieuwe broedplaats en springplank voor de toekomst van de congregaties. Er valt veel te leren uit de afgelopen jaren. De toekomst is ongewis. Maar er tekenen zich stevige perspectieven af.

De lezing op woensdag 19 oktober 2011 werd gehouden door Winfried Timmers, sinds eind 2009 beleidsmedewerker van het Missiehuis. Hij geeft een doorkijk in de geschiedenis en de plannen. Hij nodigt ons ook uit om heel kritisch mee te denken, zodat het oorsprongsverhaal aantrekkelijk blijft of aantrekkelijker wordt. Jan Klerken maakte wat beschouwende aantekeningen van een enthousiast verhaal.

Enerzijds, leegstaande gebouwen, oude mensen die niet meer (kunnen) bewegen, sluiting van het topstuk: De drukkerij. Anderzijds mineraalwater van zeer hoge kwaliteit en een zwembad (voor de missionarissen opdat zij leerden zwemmen voor hun nieuwe werkterreinen). Steyl (de kloosters) was een selfsupporting dorp. Een gebied van 300

hectare. Alleen water blijft. Vlug geld verdienen is niet de bedoeling. Officieel is besloten dat het wereldwijd moederhuis blijft (onafhankelijk van de inkomsten). Met als doel: Mensen hun eigen missie te laten ontdekken, hun eigen roeping, kerk te laten hervinden. Veel spirituele centra sluiten.

Welke mogelijkheden zijn er hier? Winfried Timmers brainstormt:

- a Arnold Janssen-water naar het voorbeeld van Lourdeswater. Mineraalwater van hoge kwaliteit.
- b Gastenverblijf. In Fatima is een hotel/klooster met 300 bedden, waar alles (financieel) draait.
- c Een relatie zou een eigen meubelmakerij willen beginnen hier. Hier is immers een traditie van hoogwaardige vakopleidingen van de broeders indertijd. Maar die meubelmakerij zou dan als een zelfstandig opererende coöperatieminende activiteit moeten bestaan. In Spanje is het best functionerende bedrijf een door een priester gestichte coöperatie met 83.000 werknemers (zie NRC van 14-10-2011).

- d Zonnehuis: Hier zien ze gehandicapten als superviolisten die de viool kapot hebben.
- e Restaurant, boekhandel en leerscholen, De Arnold Janssen Academies: Mensen zich bewust laten worden dat ze een missie hebben en tegelijk zaken doen. Nadruk op de doelgroep leraren: Hen de bron in zichzelf laten vinden. De Belg Theo Verbiest was de eerste Jezuiet aan het Chinese hof. Hij had alle geduld, liet de andere cultuur zichzelf zijn.
- f Senioren als belangrijke doelgroep. Hen aanspreken op de bijdrage die zij aan de gemeenschap kunnen leveren, laten beleven dat zij belangrijk zijn.
- g Voor veteranen van een vredesmissie. De bijdrage die zij zijn, ook zonder alle ledematen, bewust doen worden, dat zij lid zijn van de gemeenschap.
- h Opleiding voor menslievende zorg (naar het voorbeeld van de vroegere zieken en zorgcongregaties?). Meditatie leren integreren in het gewone leven. De plek waar je staat/leeft is heilige grond. Daar en nergens anders sta je en is al het nodige voorhanden.

- “Verlaat je cel nooit.” “Laat je nooit uit de tent lokken.”
- i Leren om integer te bestuuren. Een veilige plek bieden aan bestuurders om naar zichzelf en elkaar te kijken en een originele betrouwbare bestuurscultuur te oefenen.
  - j De interreligieuze dialoog (laten) beoefenen, naar het model van Assisi (Mario Coolen in zijn recente boek).
  - k Programma rond kleine geloofsgemeenschappen. (Op de wijze van Zuid-Amerika).
  - l Geestelijke begeleiding, hoe leid je kader op? SVD heeft methode á la Jezuiten, maar dan anders: Wandelretraite, stille retraite.
  - m Werkplaats moreel debat (Paul van Tongeren). Hoe ben je aantrekkelijk, hoe leef je deugdzaam?

“Je goede inzet, doe die op de schaal die je kunt hanteren. Neem niet te veel hooi – feitelijke organisatie/administratie en werk – op de vork maar leg je toe op je ‘aantrekkelijkheid’ (de aardigste vorm van betrekkelijkheid!), op inspiratie, op werving. De kunst van fouten maken. Want dan kun je verder gaan.

Wij zijn geneigd om zonden (af) te straffen, terwijl zij de motor zijn voor het verder gaan”.

Winfried heeft ons geïnspireerd en uitgenodigd om weer te blijven denken en doen. Steyl is een project in het hart van de kerk, met Duitse degelijke voorwielaandrijving, een sociaal-religieuze Aldi: Hoge kwaliteit, lage kosten.

“In een tijd waarin zoveel ten gronde gaat, moet iets nieuws ontstaan!”, zei Arnold Janssen.

(Wie al wat wil inlezen kan kijken op www.sintgregor.nl).

Op het kerkplein - een site voor kritische katholieken

Het is een website die nu al ruim vijf jaren bestaat, maar waar ik al heel wat keren collega-pastores en andere gelovige zoekers of zoekende gelovigen op attent heb kunnen maken voor wie deze site nog onbekend was.

Als je het logo ziet, ben je meteen in het hart van de zaak. Het is een logo van de tekenaar Len Munnik, die ooit ook het logo en de tekeningen voor de *Acht Mei Beweging* maakte. Het stelt het silhouet van een kerk voor, symbool voor de inspiratie van onze geloofsbeleving, en een kerkplein met drie mensen die met elkaar in gesprek zijn. Kerk en plein dus, inspiratie en gesprek, het gewone leven en de verdieping. Op de homepage zien kerk en kerkplein er weer anders uit dan in het logo. Daar herken je het kerkplein als de Dam in Amsterdam, met de Nieuwe Kerk en het paleis, een poppenkast en een bankgebouw, dwarrelende duiven en winkeland publiek. De Dam waarop, bij bepaalde gelegenheden, de blik van heel de natie zich richt, maar waar het elke gewone dag krioelt van mensen die op zoek zijn naar andere mensen, dingen of ervaringen, met elkaar daarover praten of er bij zichzelf over nadenken.

De site presenteert zich uitdrukkelijk als rooms-katholiek. De *Stichting Kerk Hardop* functioneert als de juridische basis. De initiatiefnemers van de site zijn mensen

die actief waren/zijn in de verschillende vernieuwingsbewegingen in de rooms-katholieke kerk in Nederland, zoals deze tot 2003 met name in de *Acht Mei Beweging* bijeen kwamen. Toch is de website niet zomaar een voortzetting van deze bewegingen. De maatschappelijke en culturele context is immers al weer veranderd. De site tekent deze context aldus: 'Een nieuwe periode is aangebroken die om nieuwe actie vraagt(..)'. Bovendien biedt het nieuwe medium van internet 'meer mogelijkheden om flexibel en soepel deel te nemen aan het publieke debat'.

Het doel dat de website zich daarbij stelt is tweeledig: Een podium te zijn voor katholieke schrijvers en een uitnodiging aan hen om deel te nemen aan het publieke gesprek, en een bron, een vindplaats van informatie voor katholieken die zich over centrale kwesties in cultuur en kerk een verantwoorde opinie willen vormen. Vanuit de eigen rooms-katholieke traditie wil men meedenken in de ontwikkelingen van kerk en cultuur, maar in alle openheid naar oecumene en andere religies en levensbeschouwingen. Dit laatste is ook de reden dat niet alleen van rooms-katholieke publicisten bijdragen worden opgenomen, maar ook van niet-katholieke auteurs, zoals de verpleeghuisarts Bert Keizer, Jean-Jacques Suurmond, Arjo Klamer. Enkele bekende rooms-katholieke auteurs van wie bijdragen te vinden zijn: Anke Bisschops, Erik Borgman, Bert

Laeyendecker, André Lascaris, Marinus van den Berg. Verder tref je ook bijdragen van buitenlanders aan onder wie Rik Torfs, Hermann Häring, de Spaanse theologe Ivone Gebara, en internationale bewegingen van kritische katholieken. Aan de website is een zoekfunctie toegevoegd, zowel op auteursnaam als op trefwoord van een artikel.

De opzet van de site is als volgt: De sitemap duidt niet alleen de hoofdthema's aan: 'tussen begin en einde', 'samenleving', 'internationaal', 'kerk zijn', 'religies en levensbeschouwingen', 'cultuur', maar geeft ook een gedetailleerd overzicht van de subthema's. Verder verwijst de sitemap naar een groot aantal links: naar websites van kerken, netwerken van kritische katholieken, tijdschriften en verenigingen, enzovoort. Tevens is er een verwijzing naar de 'commentatoren', de auteurs die regelmatig een bijdrage geven. En onder elke bijdrage is een ruimte gereserveerd om een reactie te plaatsen.

Vaak sta ik verrast van de reikwijdte en rijkdom van de bijdragen. De thema's en subthema's vind ik goed gekozen, en de bijdragen relevant voor het actuele kerkelijke en maatschappelijke gesprek. Kortom, op dit kerkplein zijn heel wat zinnige en belangrijke gesprekken mee te maken.

Ben van der Maas

Pastor en internet

Op zoek naar inspiratiebronnen op het wereldwijde web

door Matthé Bruijns

Op bedevaart

Mijn vader was een tuinderszoon uit Beverwijk. Vakantie bestond voor deze bedrijfstak niet en alleen in de winter als de grond bevroren was, had je vrij. Toch waren er mogelijkheden om gelegaliseerd vrij te krijgen door op bedevaart te gaan, maar niet te ver weg natuurlijk. De Stille Omgang (www.stille-omgang.nl) viel af omdat die in de nacht van zaterdag op zondag in het vroege voorjaar wordt gehouden en dan was je toch al vrij, want in het donker kan je niet werken, en zondag was een 'heilige' dag. Maar het heiligdom van onze Lieve Vrouwe ter Nood in Heiloo was redelijk te doen op de fiets. Het was in het begin van de oorlog dat de gebroeders een middagje vrij af kregen van vader om op bedevaart te gaan naar het Putje. Maar het was een hete dag met een warme, droge wind, en blikjes cola bestonden nog niet, want we moesten nog bevrijd worden. In Castricum werd opgestoken om de droge kelen te smeren. Maar in het achtercafé stond ook een biljart, en overwegende 'we zijn nog vroeg, en we hebben de wind mee', werd er een potje gebiljart, en nog een potje, en 'het Putje is er volgend jaar ook nog wel', en nog een potje. En ze kwamen er dus niet.

Voor informatie over vele bedevaartplaatsen in Nederland zie de website van het Meertens instituut, dat zich bezig houdt

met de bestudering van de Nederlandse taal en cultuur www.meertens.knaw.nl/bedevaart. Veel bedevaartplaatsen kregen in de 60-er jaren een verminderde belangstelling, sommigen verpauperden zelfs en leken een relict te worden uit een voorbije periode. Maar tegen het proces van ontkerkelijking in en misschien wel dankzij de individualisering kreeg de pelgrimage nieuwe impulsen. Men ontdekte het als plaatsen van rust en ruimte, natuur en stilte, maar ook als gevoel van verbondenheid met het verleden. Oude plaatsen kregen hernieuwde aandacht. De pelgrimage naar Santiago de Compostella werd een route waarover velen gaan, niet alleen vanuit religieuze motieven, maar ook op sleutelmomenten, om overgangsmomenten in het leven te markeren. Zie www.santiago.nl van de St. Jacobsvereniging.

Het onderweg zijn, het loslaten van waaruit je vertrokken bent, het gaan in eeuwenoude sporen zijn hedendaagse motieven. Op www.pelgrimsverhalen.nl vind je allerlei ervaringen van reizigers op de Camino verzameld naar aanleiding van de tentoonstelling in het Utrechtse Catharijnenconvent. Een veelheid van reisverslagen zijn te vinden op het internet en volgen soms bijna dagelijks de pelgrim. Iedereen lijkt soms alles wel met

iedereen te willen delen, maar voor de pelgrim is er altijd ook nog de reis die de ziel maakt. Het meest innerlijke wat een mens raakt, de diepste roerselen waardoor je in beweging wordt gezet, waar je door God geraakt wordt en waarmee je weer terugkeert. Want ook al is het doel niet het eindpunt, maar het onderweg zijn. Je keert ook weer terug naar huis.

Hoe keerde mijn vader terug? Om 17 uur brak het gezelschap op en toen bleek dat aan tante Trui beloofd was om een fles water uit de put, water dat door sommigen zelfs in verband met de werken van de heilige Willibrord wordt verbonden, mee te nemen. Wat te doen? Iemand met een klein geweten pakte de fles en vulde deze achter de tap. Het was een vruchtbare en gezellige middag geweest met dank aan onze Lieve Vrouwe, die glimlachend toe zal hebben gekeken, want een moeder begrijpt dat wel. En hoe liep het af met tante Trui met haar leidingwater voor haar kwalen? Die heeft het einde van de oorlog gehaald en is in 1963 in haar bed gestorven na haar laatste Wees Gegroetje. 'Bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onze dood.'

Custodi nos dormientes

We hebben er weer een brug bij! Na de van Brienoordbrug, de Willemsbrug en de Erasmusbrug is op vijf februari de Rijnhavenbrug feestelijk geopend. Het is geen brug geworden voor snelle BMW's

Bouwen aan de stad

Rob Lijesen

of Ferrari's, een elektrische fiets kan nog net. De nieuwe brug is een wandelbrug en verbindt het zwoele Katendrecht, ooit de plek van verleiding, met de 'the place to be anno 2012': De Wilhelminapier met haar topkoks en haar cultuur in beeld en

geluid. Reden genoeg dus voor een feestje waarop Brigitte Kaandorp en Dolf Jansen onze Wethouder Karakus ter zijde stonden. Ik had er over willen schrijven...

Ik had willen schrijven hoe Rotterdam de strijd aanbindt met het vele regenwater wat door al het asfalt geen kant meer op kan. Hele pleinen, parkeergarages en promenades worden voor kapitalen omgetoverd tot tijdelijke waterbassins zodat de inwoners van de stad droge voeten houden als de riolen het echt niet meer aankunnen. Ik had er over willen schrijven...

Schrijvend blijf ik 'hangen' in het kille weekend van de maand december waarin Deetman 'zijn' rapport wereldkundig maakte.

Toen schreef ik in één ademzucht:

Ik zie weer de paters en de broeders de mannen uit mijn jeugd surveillerend in de studiezaal orde houdend in de eetzaal wakend op de slaapzaal.

Ik zie weer de paters en de broeders de mannen uit mijn jeugd bij wie ik tot bloei kwam een lastige jeugd van me afschudde eindelijk diploma's haalde.

Ik zie weer de paters en de broeders de mannen uit mijn jeugd ja, het was soms broeierig 'het' zou gebeurd kunnen zijn maar dan nog: Ik had er geen woorden voor.

Ik zie weer de paters en de broeders de mannen uit mijn jeugd biddend hun rozenkrans maar ik zie ook die engel op de slaapzaal dragend de tekst 'Custodi nos dormientes'.

Die engel sprak en schreef in het latijn: en nog steeds bid ik weleens: 'Waak over ons als wij slapen', en dank de paters en de broeders de mannen uit mijn jeugd.

Toen onze geloofsgemeenschap het oude jaar afsloot stonden 12 kaarsen op het Liturgisch centrum, voor iedere maand één. De kaars voor de maand december was zwart, pikzwart. Maar ook die kaars schonk uiteindelijk haar licht, kwetsbaar dat wel, maar... het was licht.

